

บทความวิชาการ

การพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลเพื่อก้าวสู่พยาบาลคุณธรรม

วีรวรรณ เกิดทอง *

วรรณดี เสือมาก **

บทคัดย่อ

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมมีความคาดหวังว่าจะต้องมีจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ การพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในวิชาชีพพยาบาลต้องมีการพัฒนาตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล โดยการปลูกฝังคุณธรรมนักศึกษาในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยในภาคทฤษฎี ควรส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในรายวิชาโดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่นำมาพัฒนานักศึกษา ร่วมวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาเพื่อคัดสรรรายวิชาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นำมาวางแผนการสอน ในภาคปฏิบัติควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพ เช่น การประชุมปรึกษาหารือก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติการพยาบาลประจำวัน การเขียนเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นจริยธรรมนำมาร่วมวิเคราะห์กับเพื่อนในกลุ่ม และอาจารย์ผู้นิเทศ และมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ช่วยพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา โดยควรจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับวัย เน้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สอดคล้องเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของสังคม ซึ่งหากสถาบันการศึกษาดำเนินการได้จะส่งเสริมให้นักศึกษาก้าวสู่การเป็นพยาบาลคุณธรรม ลดการร้องเรียน ฟ้องร้องให้กับพยาบาลต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรม

* ผู้รับผิดชอบหลัก พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี

Development of Moral Thinking and Ethical Behavior of Nursing Students to have Good Moral Character

Weerawan Keadthong^{*}

Wandee Sueamak^{**}

ABSTRACT

Nursing profession is expected to foster ethical practice. The development of ethical behavior of nursing students since entering to a nursing program is necessary. In the nursing program, teaching-learning activities in the classroom and field practicums as well as in extra activities are intended to promote nursing students' moral and ethical practice. In the classroom, instructors begin with course content analysis for selection of specific subjects with ethical and moral dimensions that can be integrated into their teaching plans. In nurse practice, students should have activities such as daily pre-post conferences to include and maintain ethical practice. Students should also write, analyze, reflect, and share their experiences related to ethical issues with other students and their instructors. In addition, extracurricular activities that help students to develop their ethical behavior and should be ongoing, age-appropriate, moral-reasoning centered, and correspond to the realities of society. If nursing colleges promote ethics in their nursing education, nursing graduates will better uphold moral standards. This promotion will serve to decrease complaints against nurses in the future.

Key words: Nursing Education, Development of Ethical Behavior

^{*} Corresponding Author, Register nurses of special expertise at Boromarajonani College of Nursing, Suratthani

^{**} Register nurses of special expertise at Boromarajonani College of Nursing, Suratthani

บทนำ

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมคาดหวังว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม จากผลการสำรวจวิชาชีพต่างๆในอเมริกา ปี ค.ศ.2012 จำนวน 22 วิชาชีพและ ปี ค.ศ.2014 จำนวน 11 วิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่าวิชาชีพที่มีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรมเป็นอันดับหนึ่งคือพยาบาล^{1,2} และในประเทศไทยผลการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมพบว่ากลุ่ม/อาชีพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามียุทธศาสตร์ที่สำคัญเป็นลำดับแรกคือ แพทย์และพยาบาล³ เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยคุณค่าของวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับคุณค่าทางจริยธรรม⁴ แต่พยาบาลยังพบปัญหาข้อร้องเรียน ซึ่งปัญหาข้อร้องเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความไม่พึงพอใจในพฤติกรรมบริการของพยาบาล ผู้รับบริการมีความรู้สึกว่าจะไม่ได้รับการตามที่คาดหวัง ไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ เรื่องร้องเรียนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับมารยาท กิริยาวาจา ภาษาพูด การสื่อสาร การให้ข้อมูล ปัญหาเรื่องเทคนิคบริการ การดูแลผู้ป่วยหนัก การดูแลระหว่างคลอด และการดูแลเด็ก เป็นต้น⁵ หรืออาจเกิดการถูกยุยงส่งเสริมให้ร้องเรียนจากบุคคลรอบข้าง⁶

สถาบันพระบรมราชชนก สังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตบุคลากรทางการพยาบาล ซึ่งมีวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดรวม 30 วิทยาลัย ทุกวิทยาลัยมีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีอัตลักษณ์กล่าวคือ การบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ซึ่งหมายถึง การให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและ

ผู้เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถาบันพระบรมราชชนกมีความตั้งใจในการปลูกฝังนักศึกษาเพื่อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลที่มีจริยธรรม เพราะเมื่อสำเร็จการศึกษาเข้าสู่ระบบการปฏิบัติวิชาชีพ ตัวผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละบุคคลคือแกนสำคัญที่จะต้องใส่ใจและมุ่งมั่น ในการควบคุมตนเองด้านพฤติกรรมส่วนตัวและจรรยาบรรณวิชาชีพให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดโดยความสำนึกและตระหนักถึงเอกลักษณ์ของวิชาชีพที่แสดงออกทางพฤติกรรมอย่างผู้มีวัฒนธรรม จริยธรรมตามการก่อกำเนิดของวิชาชีพและตามความคาดหวังของสังคม โดยคุณลักษณะของพยาบาลคุณธรรมจะต้องเป็นผู้ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องบนพื้นฐานทางศีลธรรม วัฒนธรรม มีจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ ให้บริการด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ต่อองค์กรและประชาชน

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีงามเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมและการรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือก⁷

พฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล หมายถึง การแสดงออกของพยาบาลในการปฏิบัติวิชาชีพ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานจริยธรรมทางการพยาบาลที่กำหนดไว้ในจรรยาบรรณพยาบาลและกฎหมายข้อบังคับจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์⁴

จริยธรรมที่จำเป็นในวิชาชีพพยาบาล

วิชาชีพพยาบาลมีหลักจริยธรรมและแนวคิดทางจริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

หลักจริยธรรม

ฟรายและจอห์นสโตน (Fry & Johnstone) ได้กล่าวว่หลักจริยธรรมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญในการแสดงพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาล ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้⁴

1. การกระทำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ (beneficence) คือการกระทำใดๆ ของพยาบาลที่ต้องยึดประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญและด้วยการปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานการให้การพยาบาล ที่ถูกต้องปลอดภัยและมีคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นการกระทำที่ครอบคลุมถึงการปฏิบัติต่อผู้รับบริการที่แสดงออกด้วยสีหน้าท่าที แววตาและคำพูด ที่แสดงถึงความเมตตาปรารถนา

2. การไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีและมีอันตราย (non maleficence) คือ การกระทำของพยาบาลในขณะที่มุ่งกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยอยู่นั้นก็ต้องระมัดระวังให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วยไปพร้อมกันด้วย จึงเป็นการกระทำที่ถึงพร้อมด้วยหลัก 4 ประการ คือ เลือกทำในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย ขณะทำต้องระมัดระวังป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ หากพบสิ่งทีคาดว่าจะเป็นอันตรายต้องรีบขจัดมิให้เกิดขึ้น และต้องพยายามหาวิธีที่จะส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยอย่างถาวร

3. การเคารพในเอกสิทธิ์ของบุคคล (autonomy) คือ การส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีอิสระในการตัดสินใจเลือกการกระทำต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนได้ด้วยตนเอง (Self-determination) เนื่องจาก

สภาพการณ์ของการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้ป่วยมีข้อจำกัดหลายประการ พยาบาลจึงต้องให้การช่วยเหลือโดยยึดหลักการเคารพในเอกสิทธิ์ของบุคคล ด้วยการให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ และสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้ตัดสินใจด้วยตนเองเป็นสำคัญ

4. ความยุติธรรม (justice) คือ ความเป็นธรรมที่พยาบาลให้แก่ผู้รับบริการทุกคนอย่าเลือกปฏิบัติทั้งในด้านการแบ่งปันทรัพยากร การให้บริการและการเข้าถึงการบริการ

5. ความซื่อสัตย์ (fidelity) คือ การยึดมั่นต่อข้อตกลงหรือสัญญาที่ทำไว้เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่ผู้รับบริการสามารถเชื่อถือและไว้วางใจได้ด้วยความซื่อสัตย์ จึงเห็นได้ว่าความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการโดยพยาบาลต้องรักษาคำมั่นสัญญา และรักษาความลับของผู้ป่วย ตลอดไปอย่างไรการปฏิบัติก็จะเป็นไปตามนั้นอย่างเคร่งครัด

6. การบอกความจริง (veracity) คือ การไม่โกหกหลอกลวง เพราะการพูดความจริงต่อกันเป็นพื้นฐานในการสื่อสารของมนุษย์ การสื่อสารจะไม่เป็นประโยชน์หากข้อมูลที่พูดไม่เป็นความจริง นอกจากนั้นการพูดความจริงยังเป็นการแสดงความเคารพในความเป็นบุคคลของผู้ป่วยเป็นการช่วยให้ผู้ป่วยสามารถนำข้อมูลนั้นไปประกอบการตัดสินใจของตนเองได้การบอกความจริงจึงเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย แต่การบอกความจริงก็มีหลักการสำคัญที่พยาบาลต้องเรียนรู้ว่า ความจริงมากน้อยแค่ไหนจึงจะเหมาะสมและจำเป็นต่อการรับรู้ของผู้ป่วย

แนวคิดเชิงจริยธรรม

การแสดงพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิดเชิงจริยธรรมเป็นหลัก ปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ⁸ ได้แก่

1. การทำหน้าที่แทน (advocacy) หมายถึง การกระทำเพื่อปกป้องพิทักษ์สิทธิของผู้รับบริการ ซึ่งไม่สามารถปกป้องตนเองได้เนื่องจากความเจ็บป่วย พยาบาลจึงต้องทำหน้าที่แทนผู้รับบริการ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจที่สอดคล้องกับคุณค่า ความเชื่อ และความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

2. ความรับผิดชอบ (responsibility/accountability) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อผลการกระทำหน้าที่ของตนเองในการดูแลผู้ป่วยตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ซึ่งครอบคลุมถึงการป้องกันความเจ็บป่วย การส่งเสริมสุขภาพ การบรรเทาความเจ็บปวดทรมาน และการฟื้นฟูสภาพ

3. ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของบุคลากรในทีมสุขภาพโดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือผู้ป่วยได้รับการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพ ในการทำงานร่วมกับทีมสุขภาพ พยาบาลต้องตระหนักถึงคุณค่า ความเชื่อ และเป้าหมายทั้งของตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือในการทำงานของทีมสุขภาพจะส่งเสริมการสร้างเครือข่ายที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย

4. ความอื้ออาทร (Caring) หมายถึง ความเป็นมิตรเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน มีการแสดงออกที่

อบอุ่น จริงใจ ห่วงใย เอาใจใส่ และมีน้ำใจต่อกันของพยาบาลและผู้รับบริการ

ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของโคลเบอร์ก

การพัฒนาจริยธรรมในนักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการด้านจริยธรรมของมนุษย์ โดยมีทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Theory) ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) มีความเชื่อพื้นฐานเช่นเดียวกับฌ็อง ปียาแฌ (Jean Piaget) ที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้เพื่อการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมได้ กระบวนการปรับตัวจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ที่จะค่อยๆพัฒนาไปตามวันและเวลา จะเจริญงอกงามขึ้นเรื่อยๆ ตามวุฒิภาวะ โคลเบอร์ก จึงเชื่อว่าสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม กาลเวลา สถานที่ และองค์ประกอบอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับจริยธรรม และเชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามอายุและระดับวุฒิภาวะ เพราะจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากการไตร่ตรองทางปัญญา เมื่อมนุษย์พัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างทางสติปัญญาเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมก็จะพัฒนาเพิ่มพูนตาม ฉะนั้นจริยธรรมมิใช่สร้างได้ในหนึ่งวัน การจะสร้างเสริมให้คนเป็นคนดีได้นั้น ต้องสร้างเสริมและสะสมจากการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมด้วยกระบวนการทางสังคมตามความสามารถและวุฒิภาวะของบุคคล

โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional level) ในระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์ และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครู หรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้ ในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

1.1 หลักการเชื่อฟังเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ (The punishment and obedience orientation) ในชั้นนี้ เด็กจะใช้ผลของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่าพฤติกรรมของตนถูกหรือผิด เป็นต้นว่า ถ้าถูกลงโทษ ก็จะคิดว่าสิ่งที่ทำนั้น “ผิด” แต่ถ้าทำแล้วได้รางวัล เด็กก็จะคิดว่าสิ่งนั้น “ถูก” ในชั้นนี้จะพบมากในอายุต่ำกว่า 7 ปี

1.2 หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน (The instrumental relativist orientation) ในชั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามข้อบังคับเพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทนหรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรม และความเห็นอกเห็นใจหรือความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในชั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

ระดับที่ 2 จริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Convention level) พัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้ ผู้ทำถือว่าการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก หรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตน แต่เชื่อว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญระดับนี้ แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

2.1 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal

concordance of “good boy ,nice girl” orientation) ชั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐาน หรือความคาดหวังของบิดามารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรมดี หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นชื่นชอบและยอมรับ พบมากในวัยรุ่นตอนต้น 10 – 13 ปี

2.2 กฎและระเบียบ (Law and order orientation) ในชั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่กันด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดี คือ คนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ พบมากในช่วง 13 – 16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมของตนเองหรือระดับมีจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ (Post conventional Level) เป็น ระดับที่ตัดสินใจขัดแย้งในการกำหนดค่านิยมของจริยธรรมและหลักการที่มีความเที่ยงตรง และมีการประยุกต์กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่มให้สอดคล้องกัน หลักการของแต่ละบุคคลในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่

3.1 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social contract orientation) เป็นหลักของการคำนึงถึงประโยชน์ของคนทั้งปวง และสิทธิของบุคคลชั้นนี้เน้นความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรม ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก การกระทำดีและถูกต้องถูกกำหนดให้เป็นไปตามสิทธิของแต่ละบุคคลผสมผสานกับมาตรฐานที่ได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคมโดยส่วนรวมแล้ว สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ในชั้นนี้พบในช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป

3.2 หลักการคุณธรรมสากล (Universal ethical principle orientation) ชั้นนี้เป็น

หลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ถูก – ผิดอยู่ที่มโนธรรมของแต่ละบุคคลที่ยึดถือ

ดังนั้นในการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลจะต้องมีการออกแบบการพัฒนาเพื่อจะช่วยให้นักศึกษาได้มีการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้นตามลำดับโดยการออกแบบการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลด้วยการออกแบบการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

สถาบันสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา สถาบันที่มีส่วนสำคัญที่สุดคือสถาบันครอบครัว หากเด็กได้รับการปลูกฝังแบบด้วยความรักเต็มทีและประพฤติตนเป็นแบบอย่างโดยตัวแบบที่มีจริยธรรมเด็กจะมีจริยธรรมสูงด้วยรองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษา สำหรับนักศึกษาพยาบาลอยู่ในช่วงของการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้รับการหล่อหลอมจากสถาบันครอบครัว โรงเรียน ขณะเรียนชั้นประถมและมัธยม ซึ่งมาจากหลากหลายสถาบัน ผ่านระบบการคัดเลือกจากระบบการรับนักศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนกกระจายตามพื้นที่ มายังวิทยาลัยซึ่งเป็นสถานศึกษา ดังนั้นวิทยาลัยจึงเป็นสถานศึกษาที่สองในการหล่อหลอมและปลูกฝังจริยธรรม โดยในสถาบันการศึกษาผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ครูอาจารย์ เพราะถือเป็นตัวแบบที่เด็กยึดถือเป็น

แบบอย่างได้ดีที่สุด โดยครูจะต้องมีจริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อนักศึกษา และวิชาชีพ มีความเข้าใจธรรมชาติของนักศึกษาศตวรรษที่ 21 มีความตั้งใจในการสอน บ่มเพาะและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ตลอดชีวิตตลอดจนเป็นคนดีของสังคม⁹

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว ได้ทำการศึกษาถึงการปลูกฝังคุณธรรมโดยผ่านสถานศึกษา สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรจัดรูปแบบและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม¹⁰ ดังนี้

1. การอบรมสั่งสอน ให้ คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอแก่นักเรียน นักศึกษา ทั้งที่เป็นส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยครู อาจารย์ ให้ความเอาใจใส่ใกล้ชิดเหมือนญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งสอดแทรกจริยศึกษาในการสอนทุกรายวิชา
2. การนำเสนอแบบอย่างของการกระทำ ความดี โดยการเล่าหรืออ่านชีวประวัติของบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้ แก่สังคม เป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีอุดมคติในชีวิต
3. การจัดสภาพแวดล้อมและกำหนดนโยบาย โดยสถานศึกษาต้องกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
4. ผ่านกระบวนการกลุ่มและการลงมือปฏิบัติ โดยจัดให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์การเรียนรู้ฝึกให้ คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เกี่ยวกับการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของผู้เรียน
5. ประกาศความดีให้ปรากฏ เป็นการประกาศยกย่องคนที่ทำดี และลงโทษคนที่ทำไม่ดี โดยเฉพาะในช่วงเวลาเช้าแถวหน้าเสาธง หรือตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางสถานศึกษาได้จัดขึ้น

การพัฒนาจริยธรรมสถาบันการศึกษาจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักการออกแบบการสอน (Instructional designer and the developers of training) หรือ ADDIE model¹¹ ซึ่งประกอบด้วย

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis phase) คือ การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาผู้เรียน โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ หรือแบบทดสอบ การวิเคราะห์เป้าหมายของผู้เรียน ว่าต้องการเรียนรู้อะไร พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์ให้มีความชัดเจน พัฒนาวัดดูประสงค์การเรียนรู้เพื่อได้ทราบผลลัพธ์ที่วัดได้จริงทั้งพฤติกรรมและความรู้

2. ขั้นการออกแบบ (Design phase) คือ การออกแบบการสอนให้เข้ากับเนื้อหา เลือก รูปแบบให้เหมาะสมกับรายวิชา เช่น การบรรยาย หรือ การสอนแบบ Online และออกแบบกลยุทธ์การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหา

3. ขั้นการพัฒนา (Development phase) คือ นำการออกแบบมาจัดทำเป็นรูปธรรม พัฒนาศรบทเรียน สื่อและข้อสอบ

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation phase) คือ ต้องมีการฝึกฝนผู้สอนให้มีความเข้าใจตรงกันในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เตรียมผู้เรียน และจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้พร้อมในการเรียนรู้

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation phase) คือ การประเมินผลการออกแบบการสอน โดยการประเมินผลเพื่อพัฒนา (Formative evaluation) และ การ ประเมินผลรวม (Summative evaluation) เพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็งของการออกแบบการสอน

ในการพัฒนาจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาพยาบาล ควรมีการดำเนินการตาม

หลักการออกแบบการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการกำหนดสมรรถนะขั้นปี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแต่ละชั้นปีในด้านจริยธรรม ซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างกันในแต่ละสถาบันตามเอกลักษณ์ของสถาบัน อัตลักษณ์ของบัณฑิตหรือพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่สถาบันกำหนด โดยดำเนินการดังนี้

ภาคทฤษฎี

การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีสำหรับนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งมีรายวิชาที่เรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมให้กับนักศึกษา คือรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพการพยาบาล จำนวน 3 หน่วยกิต โดยนักศึกษาค้นคว้าเรียนหลักจริยธรรมในวิชาชีพ แนวคิดทางจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น ในชั้นปีที่ 2 ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลายหลากวิธี เช่น การบรรยาย กรณีตัวอย่าง และการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem base Learning) นอกจากการเรียนทฤษฎีตามรายวิชาที่กำหนดแล้วสถาบันควรส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมเพิ่มเติมในรายวิชาอื่นๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมวิเคราะห์ประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่นำมาพัฒนา นักศึกษาซึ่งได้จาก

1.1 มาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ในด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมี

คุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งใน ส่วนตนเองและส่วนรวม ความสามารถในการปรับ วิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัย และการปฏิบัติตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและ สังคม

1.2 คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขา พยาบาลศาสตร์ที่ว่าด้วย มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มีความ รับผิดชอบ และมีความเอื้ออาทร และคุณลักษณะ บัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันตามทีสถาบัน กำหนด

1.3 เอกลักษณ์บัณฑิต ตามทีสถาบัน กำหนด เช่น เอกลักษณ์บัณฑิตของสถาบันพระ บรมราชชนก คือ สร้างบัณฑิตจากชุมชนเพื่อชุมชน

1.4 อัตลักษณ์บัณฑิต ตามทีสถาบัน กำหนด เช่น อัตลักษณ์บัณฑิตสถาบันพระบรมราช ชนก คือ บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ หมายถึง การให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความ เมตตาใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความ ต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความ คิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก

1.5 จริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล

1.6 จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล

1.7 คุณธรรม จริยธรรมทั่วไปทีเป็น พื้นฐานของคนดี เช่น ความรับผิดชอบ ความ ซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที การ รักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี การประหยัด ความยุติธรรม ความอดุสาหะ และ ความเมตตากรุณา⁶

2. ผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วม วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาในแต่ละชั้นปีและภาค การศึกษา เพื่อคัดสรรรายวิชาที่มุ่งเน้นการ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม หรืออาจสอดแทรกใน ทุกรายวิชา

3. ผู้สอนวางแผนการสอน โดยการ ออกแบบการสอนรายวิชาให้มีการกำหนด วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ หรือพัฒนา จริยธรรมนักศึกษาในประเด็นหรือหัวข้อใดให้ ชัดเจน และวางแผนการสอนรายบท ระบุ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลง มี รายละเอียดในเนื้อหาการสอน ระบุกิจกรรมการ เรียนการสอน และวิธีการประเมินผลอย่างชัดเจน

โดยหากผู้สอนมีการจัดทำแผนการสอน อย่างเป็นระบบจะสามารถช่วยพัฒนาจริยธรรมของ นักศึกษาได้ เช่น การวิจัยของนุชรรัตน์ นุชประยูร¹² เรื่องการพัฒนาารูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบต่อตนเอง สำหรับนักศึกษา ปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสอนที พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “PGARR Model” ส่งผลให้ พัฒนาการความรับผิดชอบต่อตนเองของผู้เรียน สูงขึ้น และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการ สอนทีพัฒนาขึ้นในระดับมาก เช่นเดียวกับการวิจัย ของไพโรจน์ เนียมมาศ¹³ เรื่องการพัฒนาารูปแบบ การสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้านความมีวินัย ในตนเองสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทีพบว่ารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้าน ความมีวินัยในตนเองทีพัฒนาขึ้น เมื่อทดลองใช้ พบว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยในตนเอง หลังการใช้รูปแบบการสอนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ การสอน และนักศึกษามีความพึงพอใจ ต่อการใช้

รูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองในระดับมาก

การสอนในภาคทฤษฎีเป็นวิธีทางหนึ่งในการพัฒนาจริยธรรมโดยการให้องค์ความรู้ด้านจริยธรรมโดยตรง โดยครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการตรงต่อเวลา มีเจตคติที่ดีต่อการสอน มีความตั้งใจในการสอน เข้าใจธรรมชาติและวิธีการเรียนรู้ของนักศึกษาศตวรรษที่ 21 จัดห้องเรียนให้เหมาะสมกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา หาวิธีการเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาทราบหลักการทางจริยธรรมและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันและการฝึกภาคปฏิบัติต่อไป

ภาคปฏิบัติ

สำหรับในการเรียนในภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้จากการเรียนภาคทฤษฎีมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยจริง ผ่านการฝึกปฏิบัติงานในรายวิชา ภายใต้การนิเทศของอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติจะต้องเป็นแบบอย่างของการพยาบาลแบบเอื้ออาทร การเคารพศักดิ์ศรี และคำนึงถึงหัวใจความเป็นมนุษย์ และมีการศึกษารายละเอียดวิชา นำมาวางแผนการสอนภาคปฏิบัติเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามที่กำหนดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ พร้อมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการประกอบวิชาชีพ โดยการจัดกิจกรรมในการฝึกภาคปฏิบัติ^{14,15} ดังนี้

1. การปฐมนิเทศ ผู้สอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงพฤติกรรมจริยธรรม ที่จะต้องใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ เช่น หลักจริยธรรมในวิชาชีพ

จรรยาบรรณวิชาชีพ สิทธิผู้ป่วย หรือคุณธรรมจริยธรรมทั่วไป โดยการแสดงผ่านทาง การแต่งกาย กริยามารยาท การแสดงท่าที การใช้คำพูด ในขณะที่ฝึกปฏิบัติการพยาบาล

2. จัดให้มีการพูดถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น/ปัญหาจริยธรรมทางการพยาบาลในการประชุมปรึกษาก่อน และหลังการฝึกปฏิบัติการพยาบาลประจำวัน โดยให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึก อภิปรายผลกระทบและแนวทางการแก้ปัญหา

3. สอดแทรกในกระบวนการพยาบาล โดยระบุหลักจริยธรรมที่นำมาใช้ เช่น ในขั้นการประเมินสภาพผู้ป่วย การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หรือการตรวจร่างกาย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ ความพร้อมและการยินยอมของผู้ป่วย มีการแสดงออกและใช้คำถามที่เหมาะสม คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ป่วย

4. กำหนดในรายวิชาให้นักศึกษาเขียนเล่าประสบการณ์และความคิดเห็นในการปฏิบัติการพยาบาลประจำวันที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางจริยธรรมที่นักศึกษาพบเห็น ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล (Reflective thinking) นำมาร่วมวิเคราะห์กับเพื่อนในกลุ่มและอาจารย์ผู้นิเทศ เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

5. กำหนดหัวข้อประเด็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยกรณีศึกษาในการประชุมปรึกษากรณีศึกษาทางการพยาบาล (Case Conference)

6. กำหนดหัวข้อรายงานให้มีประเด็นด้านจริยธรรมทางการพยาบาล และแนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาจริยธรรมทางการพยาบาลในการทำรายงานกรณีศึกษาผู้ป่วย (Case Study)

7. การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ เช่น รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชนโดยให้ผู้เรียนนำมาใช้พิจารณาการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยในความดูแล การปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล การให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพ

8. มีแบบประเมินพฤติกรรม/หัวข้อการประเมินที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นคุณธรรมจริยธรรม พร้อมชี้แจงผู้เรียนให้ทราบแนวทางการปฏิบัติ

และจากการที่ ธีระยา สัมมาวาทและไสวนรสาร¹⁶ ได้จัดทำโครงการการพัฒนาชุมชนผู้ปฏิบัติเพื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกภาคปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับประเด็นด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ศัลยกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์พยาบาลผ่านการสอนภาคปฏิบัติเกี่ยวกับประเด็นคุณธรรมจริยธรรม การถอดบทเรียนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบประเด็นที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาในขณะที่ฝึกภาคปฏิบัติดังนี้ 1) ครูผู้สอนภาคปฏิบัติในหอผู้ป่วย : ผู้เชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติให้นักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรม 2) ตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน 3) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง : หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาและ 4) เรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อน: ทางลัดสู่ความสำเร็จ

การสอนภาคปฏิบัติเป็นส่วนที่ช่วยให้นักศึกษานำองค์ความรู้ทางจริยธรรมมาใช้ในสถานการณ์จริง ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะและใช้หลักการทางจริยธรรมมาใช้ในการแก้ปัญหา

จริยธรรมที่พบในการฝึกภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้นักศึกษามีความตระหนักและรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพมากยิ่งขึ้น โดยมีครูและพยาบาลที่เลี้ยงเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อผู้ป่วย และหากหอผู้ป่วยมีการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมจริยธรรมก็จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีแบบอย่างที่ดีทางด้านการศึกษาพยาบาลมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากฐานคิดแนวคิดการพัฒนานิสิตนักศึกษาด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร ของคณะอนุกรรมการพัฒนานิสิตศึกษานอกชั้นเรียน เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย¹⁷ กล่าวถึงฐานความคิดเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นิสิตนักศึกษาไว้ว่า การพัฒนานักศึกษาเพื่อความเป็นคนที่ สมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน ไม่สามารถกระทำได้เฉพาะในห้องเรียนหรือด้วยการให้ความรู้ทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน การเรียนรู้อันเกิดจากการได้ปฏิบัติจริงตามความคิด ความเชื่อ ความสนใจของตนเอง จะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และเป็นเส้นทางที่นำไปสู่พัฒนาการทางสติปัญญา การสร้างโอกาสการเรียนรู้นอกชั้นเรียน จึงเป็นบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา

หลักการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนิสิตนักศึกษา

คณะอนุกรรมการพัฒนานิสิตศึกษานอกชั้นเรียนเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง

เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย¹⁷ กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา มีหลักการดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา จะต้องพัฒนา 3 ประการควบคู่กันไปไม่ควรถูกให้น้ำหนักไปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันได้แก่

1.1 การให้ความรู้ทางคุณธรรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็น

1.2 การปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม เพื่อให้ยังฝังลึกลงในจิตใจสำนึก ให้ได้รับรู้ คุณค่า หรือ ได้กระจำจางค่านิยมในตนเองให้ได้

1.3 การปฏิบัติทางคุณธรรม เพื่อให้ นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

2. การพัฒนาคุณธรรม เป็นทักษะกระบวนการ ที่ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การทำกิจกรรม เดียวอาจให้ผลในระยะสั้น แต่ไม่ก่อให้เกิดจุด เปลี่ยนทางความคิดและพฤติกรรมในระยะยาว

3. ความเหมาะสมกับวัย

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ต้องให้เหมาะสมกับกลุ่มวัยและห้วงเวลา ดังนั้นการเลือกใช้กิจกรรม วิทยาการจะต้อง พิจารณาความเหมาะสม

4. เน้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มิใช่การ ถ่ายทอดเพื่อให้ นักศึกษาจดจำ หรือมุ่งให้หลักธรรม แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ควรให้นักศึกษาได้มีโอกาส ประเมินค่าและใช้เหตุผลประกอบ เพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืนต่อไป

5. สอดคล้อง เชื่อมโยงกับความเป็นจริงของ สังคม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรให้ นักศึกษาได้ย่นคิดเชื่อมโยงกับชีวิตจริงที่สัมผัสได้ โดยเฉพาะกับความเป็นจริงที่นักศึกษาเผชิญอยู่

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการ พัฒนาจริยธรรมนักศึกษา

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการพัฒนา จริยธรรมนักศึกษา เช่น โครงการพัฒนาพฤติกรรม จริยธรรมของนักศึกษาให้มีคุณลักษณะบัณฑิตของ วิทยาลัย โครงการจิตอาสา โครงการอบรม จริยธรรม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมทาง จริยธรรม เช่นการจัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการ ดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่วิทยาลัย ห้องเรียน หอพัก เพื่อเป็นการฝึกความมีวินัย ความรับผิดชอบ และสร้างเสริมลักษณะนิสัยความสะอาด

และในปี 2550 ผู้เขียนได้ทำการวิจัย¹⁸ การ พัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรม ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมพัฒนา จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ และด้านสุภาพ อ่อนโยน กลุ่มทดลองคือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร บัณฑิต ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของวิทยาลัย โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กิจกรรมพัฒนา จริยธรรมแบบเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แบบสังเกต พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาขณะเข้าร่วม กิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจของ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม และแบบวัดพฤติกรรม จริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ด้านความ รับผิดชอบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด รองลงมาได้แก่ด้าน

สุขภาพอ่อนโยน โดยก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง หลังพัฒนา อยู่ในระดับมาก และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบ และด้านสุขภาพอ่อนโยน หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาจริยธรรมนักศึกษา ซึ่งกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเป็นส่วนส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและนำมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลต่อไปในอนาคตของนักศึกษาได้ โดยในการจัดกิจกรรมต่างๆต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพัฒนา สอดแทรกในตัวกิจกรรม มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักศึกษาจึงจะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาจริยธรรมให้กับนักศึกษาพยาบาล

หากเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษากับระดับพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของโคลเบอร์ก มักจะพบว่านักศึกษาโดยส่วนใหญ่เมื่อศึกษาในชั้นปีที่ 1 และ 2 จะมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมในระดับที่ 2 คือ มีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม ด้วยการประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มของตน กฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่วิทยาลัยมี และเมื่อผ่านการปลูกฝังจากวิทยาลัยทั้งด้านทฤษฎี ปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 พบว่านักศึกษาจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ดีขึ้นอยู่ในระดับที่ 3 คือระดับมีจริยธรรมของตนเอง โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก และสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้มากยิ่งขึ้น

สรุป

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องเป็นผู้มีจริยธรรมในการให้บริการ สถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้ได้ผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีคุณธรรมจริยธรรม ตามเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของบัณฑิตที่คาดหวัง การพัฒนาจริยธรรมสถาบันต้องมีการวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการออกแบบการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการประเมินผลที่ชัดเจน หากพบว่าจริยธรรมใดมีผลประเมินอยู่ในระดับต่ำ สถาบันการศึกษาควรนำมาวางแผนปรับปรุงการดำเนินการทั้งด้านการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ได้พยาบาลวิชาชีพที่มีคุณธรรมตามความคาดหวังของสถาบันการศึกษาและส่งมอบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. Newport, F. Congress retains low honesty rating : Nurses have highest honesty rating ; care salespeople, lowest. Gallup (Internet). 2012(2017 June 30); December 3. Available form: <http://www.gallup.com/poll/159035/congress-retains-low-honesty-rating.aspx>
2. Riffkin, R. Americans Rate Nurses Highest on Honesty, Ethical Standards. Gallup (Internet). 2014(2017 June 30); December 18. Available form:<http://www.gallup.com/poll/180260/americans-rate-nurses-highest-honesty-ethical-standards.aspx>.
3. Wirachchai N, Piromsombat Ch, Na Wichien S. Research and Development Moral etiquette. Bangkok: Prigwarn graphic co.,ltd; 2008. (in Thai)
4. Sa-ngausiritham U, Siraka-morn S. Ethical behavior of professional nurses. Chiang Mai: Siampimnana; 2015. (in Thai)
5. Thailand Nursing and Midwifery Council. Guidelines for promoting nursing practice in accordance with professional ethics (Revised edition). (3rd edition). Bangkok: Golden Point co.,ltd; 2008. (in Thai)
6. Jindathong, B. Experience of service behavior complaints of professional nurses. (Thesis). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House; 2011. (in Thai)
7. Sirilai S. Ethics for Nursing. (13th edition). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House; 2013. (in Thai)
8. Chaowalit A, Kampalikhit S, Nasae T, Jantamas S. editor. Ethics guide For nursing organizations : Mechanisms and Practices. Bangkok: Golden Point co.,ltd; 2015. (in Thai)
9. Kampalikhit S, Chaowalit A. Teaching and learning management to develop ethical competencies of professional practice. Document for Academic Conference on Instructional Management for Ethical Development in Nursing Science Program; 2015 December 22-24; Nonthaburi. (in Thai)
10. National Institute for Child and Family Development Mahidol University. The research program

- features and the process of implanting ethical morals in Thailand. Research. Moral Promotion Center (Public Organization); 2009. (in Thai)
11. Aldoobie N. ADDIE Model (Electronic version). American International Journal of Contemporary Research 2015; 5(6): 68-72.
 12. Nuchprayoon N. A Development of an Instructional Model of Enhancing Self-Responsibility for Undergraduate Student [dissertation]. Chonburi: Burapha University; 2016. (in Thai)
 13. Niamnak P. The Development of the Instruction Model to Enhance Self-Discipline Ethic for Rajaphat University Students [dissertation]. Phitsanulok: Naresuan University; 2011. (in Thai)
 14. Thongjarean W. Practical teaching to develop ethics in nursing science curriculum. Document for Academic Conference on Instructional Management for Ethical Development in Nursing Science Program; 2015 December 22-24; Nonthaburi. (in Thai)
 15. Wattanasin, S. Management of teaching and learning to develop ethics. Document for Academic Conference on Instructional Management for Ethical Development in Nursing Science Program; 2015 December 22-24; Nonthaburi. (in Thai)
 16. Summawart S. and Norasan S. Developing Community of Practice to Teach Ethical Issues for Nursing Students during Clinical Practice. Ramathibodi Nursing Journal. 2013; 19(2):168-181(in Thai)
 17. Sub-Committee on Development of Off-campus Students for Higher Education Institutions in the Central Region for Development of Thai Idealistic Graduate. Development of moral ethics of students with extra curricular activities. (cited 2017 May 23) . Available from: http://eduserv.ku.ac.th/ideal_grad/data/direct.
 18. Popatthanachai U, Thongphet P, Keadthong W. The Development of Ethical Behavior of Nursing Students in Boromarajonani College of Nursing, Suratthani. (Research). Boromarajonani College of Nursing, Suratthani; 2007. (in Thai)

